

prof. dr *Duško Vejnović*, redovni profesor
Univerziteta u Banjoj Luci, predsjednik
Evropskog defendologija centra,
Banja Luka, glavni i odgovorni urednik
časopisa Defendologija i Sociološki diskurs

Bosna i Hercegovina na raskršću u raskoraku: Između prošlosti i budućnosti

Bosna i Hercegovina, zemlja kompleksne istorije i multietničke strukture, kontinuirano se nalazi u stanju duboke političke, moralne i društvene polarizacije, gdje se etničke tenzije često prelamaju kroz prizmu svakodnevnog života, kočeci napredak i stvarajući atmosferu nepovjerenja. U tom kontekstu, srpska zajednica, jedna od tri konstitutivna naroda, često se percipira kao subjekat pod pritiskom, suočavajući se sa izazovima koji proizlaze iz komplikovanih odnosa sa drugim etničkim grupama, ali i sa unutrašnjim političkim dinamikama i naslijeđem prošlosti. Uloga vlasti na svim nivoima, od državnog do lokalnog, pokazala se ključnom u perpetuiranju ovog stanja, gdje umjesto da služi kao most pomirenja i gradnje zajedničke budućnosti, ona često postaje instrument za produbljivanje podjela i ostvarivanje uskih političkih, partikularnih, ličnih, nepotističkih, pa i koruptivnih i kriminalnih interesa. Elite, kako političke, tako i ekonomske i kulturne, igraju značajnu ulogu u oblikovanju narativa i javnog mnijenja, često manipulišući etničkim identitetom i istorijskim traumama kako bi osigurale svoju poziciju moći i uticaja, a isto tako manipulišući masama-narodom. Ideja manipulacija...i manipulacija idejama...nažalost bitan je alat kod dijela političkih elita. Načelnici opština i gradonačelnici, kao prvi predstavnici vlasti na terenu, imaju direktan uticaj na svakodnevni život građana, i njihov rad, ili nedostatak istog, odražava se na nivo saradnje, povjerenja i društvene kohezije u lokalnim zajednicama. Njihova sposobnost da prevaziđu etničke podjele i stave opšti interes ispred partikularnog ključna je za izgradnju boljeg društva, no često su upravo oni ti koji su podložni uticaju političkih i etničkih pritisaka, pa tako i sami postaju dio problema. Nevladine organizacije u skladu sa svojom misijom i vizijom trebaju formirati

skupštine građana opština i gradova i aktivno se uključiti u tretiranje svih bitnih pitanja za život građana i razvoj svih aktivnosti u opštinama i gradovima. Političke elite treba staviti pod reflektore, zaustaviti ih u "krvoločnoj borbi" za vlast i alatima građanskih inicijativa putem nevladinih organizacija učiniti ih odgovornim, moralnijim u interesu svih građana bez obzira na vjeru, rasu i naciju. Moral i etika, koji bi trebali da budu temelji funkcionisanja javnih institucija i političkog djelovanja, često su zanemareni u borbi za vlast i uticaj, čime se stvara prostor za korupciju, klijentelizam, nepotizam i neefikasnost. Politika u BiH, umjesto da bude sredstvo za rješavanje problema i postizanje konsenzusa, često je arena za sukobe i nadmetanje, gdje se etnički identiteti koriste kao sredstvo za mobilizaciju glasača i održavanje statusa quo. Srbi, kao konstitutivni narod u BiH, suočavaju se sa složenim izazovima koji proizlaze iz ove polarizovane situacije, gdje se s jedne strane osjećaju kao građani drugog reda zbog diskriminacije i negiranja njihovog identiteta i prava, a s druge strane, često su i sami protagonisti narativa koji produbljuju podjele i ometaju napredak. Pod pritiskom su kako iz spoljašnjih, tako i iz unutrašnjih izvora, gdje se često osjećaju napušteni od strane međunarodne zajednice i vlastitih političkih predstavnika, koji imaju sve manje autoriteta. Uloga vlasti na državnom nivou, često opterećena blokadama i političkim igrama, rijetko se usmjerava na rješavanje problema sa kojima se suočava srpska zajednica, kao i ostali građani. Načelnici i gradonačelnici u opštinama i gradovima sa većinskim srpskim stanovništvom, iako blizu građanima, često se bore sa nedostatkom resursa i podrške, što im otežava da efikasno služe svojim zajednicama. Elita, umjesto da radi na izgradnji zajedničke budućnosti, često koristi retoriku koja polarizuje i održava podjele, dodatno otežavajući put ka pomirenju i saradnji. Moral i etika su često žrtvovani u političkoj borbi, u političkoj areni, a korupcija i klijentelizam ostaju sveprisutni problemi, koji potkopavaju povjerenje u javne institucije. Nedostatak saradnje između političkih predstavnika različitih etničkih grupa i nivoa vlasti, dodatno otežava situaciju i onemogućava rješavanje ključnih problema. Politikom dominiraju etnonacionalni narativi, a fokus se često prebacuje na prošlost umjesto na budućnost, što stvara atmosferu straha, nesigurnosti i nepovjerenja. Srbi, osjećajući se kao da su pod pritiskom i neravnopravni, često se povlače u

svoje etničke zajednice, gdje pronalaze osjećaj pripadnosti i sigurnosti, no to istovremeno dodatno otežava integraciju i saradnju sa ostalim etničkim grupama. Ova polarizacija negativno utiče na ekonomski razvoj, društvenu koheziju i stvaranje zdrave atmosfere za život, za investicije, gdje mladi često biraju da napuste zemlju u potrazi za boljom budućnošću. Političke elite su im često obećavale da će postati giganti razvoja BiH, a oni nažalost postadoše migranti. Moralna odgovornost svih aktera u BiH, počevši od političkih predstavnika, preko elita, pa do samih građana, leži u prevazilaženju etničkih podjela, izgradnji mostova saradnje i stvaranju društva u kojem svi imaju jednake šanse i prava. Nije moguće održati trajan mir i prosperitet bez uzajamnog poštovanja, povjerenja i kompromisa, a uloga vlasti na svim nivoima mora biti usmjerena ka služenju svim građanima bez obzira na njihovu etničku pripadnost. Saradnja, moral, etika, ekonomija i politika moraju biti stavljeni u službu opšteg dobra, gdje se interesi svih građana stavljaju ispred uskih političkih, ličnih i etničkih interesa. Polarizovana situacija u BiH ne samo da koči napredak, već i predstavlja prijetnju budućnosti, stoga je neophodno da svi akteri preuzmu odgovornost i zajedno rade na izgradnji bolje i pravednije države. Uloga Srba u tom procesu je ključna, jer samo aktivnim učešćem i saradnjom mogu da se oslobode osjećaja pritiska i ostvare punu ravnopravnost u društvu. Moraju da se uključe u politički proces, zalažu za svoja prava, ali i da rade na izgradnji mostova ka drugim etničkim grupama, čime će dati svoj doprinos izgradnji inkluzivne i prosperitetne države za sve. Svako okrivljavanje ili prebacivanje krivice neće dovesti do napretka, već samo zajedničkim radom, uz uzajamno razumijevanje i poštovanje, mogu se prevazići historijske traume i izgraditi budućnost za sve građane BiH. Zato je bitno da svi akteri, na svim nivoima vlasti i društva, odbace etnonacionalnu retoriku, te da se usmjere na izgradnju povjerenja, dijaloga i saradnje, a to će omogućiti da se stvori zdravo i prosperitetno društvo u BiH sa visokim stepenom političke kulture, dijaloga, tolerancije i demokratije, koji će doprinijeti ekonomskom, kulturnom, duhovnom i svakom drugom razvoju i prosperitetu Bosne i Hercegovine u skladu sa dejtonskim mirovnim sporazumom.
